

Mætt eru: Haukur Guðmundsson, formaður, Geir Arnar Marelsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir, Jóhann Tómas Sigurðsson og Guðlaug B. Ólafsdóttir.

Fyrir er tekið **mál nr. 139/2012**:

M
gegn
F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M, hér eftir nefndur sóknaraðili, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 7. ágúst 2012, með kvörtun sóknaraðila, dagsettri 3. ágúst 2012. Með bréfi nefndarinnar, dagsettu 9. ágúst 2012, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi dagsettu 17. september 2012. Var bréfið sent sóknaraðila, með bréfi nefndarinnar, dagsettu 1. október 2012, og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir bárust með bréfi, dagsettu 15. október 2012.

Málið var tekið fyrir á fundi nefndarinnar 7. desember 2012.

II.

Málsatvik.

Þann 4. janúar 2007 var bílasamningur nr. X vegna bifreiðarinnar R undirritaður. Varnaraðili var tilgreindur sem leigusali og A ehf. leigutaki. Seljandi var B og sóknaraðili tókst á hendur sjálfskuldarábyrgð á samningnum. Leigutími var frá 3. janúar 2007 til 5. janúar 2012. Kaupverð bifreiðarinnar var kr. 3.870.000 og samningsfjárhæð var kr. 3.967.689. Greiðsla var kr. 73.890 í 60 skipti. Samningurinn var gengistryggður og voru allar fjárhæðir bundnar erlendum/innlendum myntum í eftirfarandi hlutföllum og tóku mið af þeim á hverjum tíma: JPY 50% og CHF 50%. Gengi/vísitala gjaldmiðla miðaðist við útborgunardag samnings. Sóknaraðili skrifaði undir samninginn pr.pr. A og sem sjálfskuldarábyrgðaraðili.

Í kjölfar falls bankanna haustið 2008 urðu vanskil á umræddum bílasamningi. Í framhaldi af því kveðst sóknaraðili ítrekað hafa reynt að semja við varnaraðila.

Þann 23. október 2008 kvað sóknaraðili í tölvupósti til varnaraðila það erfitt að setjast að samningaborði um yfirtöku á lánasamningum sem ekki væri með nokkru móti hægt að meta eðlilega stöðu á. Sóknaraðili sá tvær leiðir í stöðunni. Annars vegar að varnaraðili gerði þeim aðilum sem hefðu áhuga á að taka yfir umrædda samninga

tilboð í höfuðstólinn í íslenskum krónum og unninn yrði nýr samningur út frá því. Hins vegar að leggja vanskil ofan á höfuðstól og semja um greiðslufrest til sex mánaða þar til A sæi fram úr þokunni, með það að markmiði að flytja samningana um leið og hægt yrði að leggja raunhæft mat á þá. Tók sóknaraðili fram að líta mætti til þriðja möguleikans, að félögin og einstaklingarnir tækju við samningunum samstundis en þó þyrfti að liggja fyrir einhvers konar trygging á því að greiðslubyrði næstu mánaða yrði stillt í hóf og að tryggt yrði að ekki væri verið að kaupa köttinn í sekknum með gríðarlegum höfuðstólshækkunum sem framundan gætu orðið vegna gengissveiflna.

Þann 15. desember 2008 sendi varnaraðili sóknaraðila tölvupóst þar sem hann kvað báðar leiðirnar sem sóknaraðili nefndi ófærar. Samningar væru almennt teknir yfir á þeirri stöðu sem þeir væru á þeim tíma sem yfirtakan færi í gegn, með fyrirvara um innborgun á höfuðstól og vanskil og samþykki nýs skuldara, allt eftir kröfu ráðgjafa á fyrirtækjasviði. Benti varnaraðili á að í vanskilaskrá væru komnar margar færslur frá ýmsum kröfuhöfum á A ehf. þ.á.m. árangurslaust fjárnám, dagsett 26. nóvember 2008. Öllum skuldbreytingum, frýstingum og öðru var því hafnað og óskað eftir samvinnu við að fá tækin afhent.

Þann 27. janúar 2009 sendi sóknaraðili tölvupóst með umsókn um yfirtöku á fjármögnunarleigusamningi nr. X til varnaraðila. Samkvæmt tölvupóstinum voru forsendurnar eftirfarandi: Allur innheimtukostnaður og dráttarvextir verði felldir niður; Ábyrgðir sem á láninu eru munu standa; Vanskil á bílalaninu bætast á höfuðstól lánsins við yfirtöku; Um samninga þessa skulu gilda sömu ákvæði eins og um eldri samninga væri að ræða. Öll greiðsluáðlögun eða önnur úrræði sem boðin kunna að verða vegna áhrifa bankahrunsins skulu því gilda um samninga þessa. Þá óskaði sóknaraðili eftir að lengt yrði í láninu um eitt ár og að samið yrði um frýstingu á greiðslu og aðeins greiddir vextir næstu sex mánuði.

Þann 16. mars 2009 yfirtók sóknaraðili bílasamning nr. Y, um bifreiðina R. Upphaflegur höfuðstóll var tilgreindur kr. 5.130.923 og eftirstöðvar voru kr. 5.251.530. Áætluð greiðsla á mánuði var kr. 101.714. Samningurinn var hluti af samningi nr. Y en samningurinn var að öllu leyti óbreyttur og hafði að geyma yfirlýsingu um að nýr leigutaki og sjálfskuldarábyrgðaraðili hefði kynnt sér skilmála upphaflega samningsins og móttengið afrit hans.

Sóknaraðili greiddi af samningnum fram til 7. janúar 2010 þegar bifreiðin var seld fyrir kr. 2.927.000. Í kjölfarið var lánið greitt upp að fullu.

Í kjölfar dóma Hæstaréttar í málum nr. 153/2010 og 471/2010 og setningar laga nr. 151/2010 um breytingu á lögum um vexti og verðtryggingu, lögum um aðgerðir í þágu einstaklinga, heimila og fyrirtækja vegna banka- og gjaldeyrishruns og lögum um umboðsmann skuldara endurreiknaði varnaraðili áðurgreindan samning.

Þann 5. apríl 2011 var gerður endurútreikningur á samningi nr. Y. Samkvæmt skjalinu „Endurútreikningur á samningi nr. Y“ voru eftirstöðvar samnings fyrir endurútreikning kr. 0 og síðasta mánaðarlega greiðsla fyrir endurútreikning var kr. 125.094. Eftirstöðvar samnings eftir endurútreikning voru kr. 0, inneign á veltureikningi var kr. 839.930, staða samnings m.v. að inneign væri ráðstafað inn á eftirstöðvar var kr. -839.930 og áætluð mánaðarleg greiðsla eftir ráðstöfun inneignar var kr. 0. Fjöldi mánaða eftir var 0.

Sóknaraðili fékk C ehf. til að gera endurútreikning á umræddum samningi. Samkvæmt endurútreikningi á A og sóknaraðila var höfuðstólsleiðrétting samtals kr. -3.073.175. Höfuðstólsleiðrétting sóknaraðila var kr. -3.044.702 og höfuðstólsleiðrétting A var kr. -1.987.974.

Fyrir liggur excelskjal sem sóknaraðili lagði fram um yfirlit greiðslna af samningi nr. X. Samkvæmt því var upprunalegur höfuðstóll láns kr. 3.967.689. Fram kemur að fyrri skuldari hafi greitt alls kr. 2.039.846 á samningstíma og að staða samnings á yfirtökudegi samkvæmt endurreikningi varnaraðila hafi verið kr. 5.251.530. Síðari skuldari hafi greitt alls kr. 6.541.159 á samningstíma. Samtals greiðslur til varnaraðila á samningstíma voru því kr. 8.581.005. Þá kom fram að samtals endurgreiðsla skv. endurreikningi varnaraðila hafi verið kr. 839.930.

Sóknaraðili krafðist endurgreiðslu vegna bílasamnings nr. X. Þann 3. apríl 2012 hafnaði varnaraðili því að sóknaraðila yrði greidd öll endurgreiðsla vegna bílasamnings nr. X.

Sóknaraðili skaut málinu til nefndarinnar með kvörtun dagsettri 3. ágúst 2012.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðili krefst þess að varnaraðili greiði sóknaraðila kr. 2.233.245 ásamt dráttarvöxtum skv. 1. mgr. 6. gr. laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu frá 8. apríl 2011 til greiðsludags. Til vara er þess krafist að varnaraðili greiði sóknaraðila kr. 2.204.772 ásamt dráttarvöxtum skv. 1. mgr. 6. gr. laga nr. 38/2001 frá 8. apríl 2011 til greiðsludags. Til þrautavara er þess krafist að varnaraðili greiði sóknaraðila kr. 1.987.974 ásamt dráttarvöxtum skv. 1. mgr. 6. gr. laga nr. 38/2001 frá 8. apríl 2011 til greiðsludags. Til þrautþrautavara er þess krafist að viðurkennd verði skylda varnaraðila til að endurgreiða sóknaraðila að fullu það tjón sem hann varð fyrir vegna ólögmetis bílasamnings nr. X. Einnig að endurgreiðsla sé úrskurðuð að álitum.

Sóknaraðili bendir á að samkvæmt endurútreikningi varnaraðila sé sóknaraðili talinn eiga rétt á endurgreiðslu vegna ofgreiðslna frá þeim tíma sem hann yfirtók samninginn. Sóknaraðili mótmælir því og telur sig eiga rétt á að fá endurgreiðslur vegna ofgreiðslna allan lánstímann enda hafi hann gert fyrirvara þess efnis áður en hann hafi tekið yfir samninginn. Sóknaraðili bendir á að samkvæmt endurútreikningnum sé lagt til grundvallar að með skuldskeytingunni hafi sóknaraðili yfirtekið bílasamning að fjárhæð kr. 5.251.530, sem sé jafnvirði þeirra erlendu mynta sem lánið hafi upphaflega verið tengt við á yfirtökudegi. Sóknaraðili telur ólöglegt og ósanngjarnt að leggja hinn ólöglega höfuðstól til grundvallar endurútreikningnum.

Til stuðnings aðalkröfu sinni vísar sóknaraðili til þess að í endurreikningi varnaraðila sé ekki tekið tillit til þeirrar forsendu sem sóknaraðili gerði fyrir yfirtökunni, sbr. tölvupóstur dags. 27. janúar 2009, um að um samninginn skyldu gilda sömu ákvæði eins og um eldri samninga væri að ræða. Öll greiðsluáðlögun eða önnur úrræði sem boðin kynnu að verða vegna áhrifa bankahrunsins skyldu gilda um samninginn. Sóknaraðili kveður forsenduna hafa verið gerða í þeim tilgangi að tryggja að allar leiðréttingar á láninu sem kynnu að koma til myndu renna til sóknaraðila og takmarka þannig það tjón sem hann kynni að verða fyrir vegna hinna ósanngjörnu skilmála yfirtökunnar.

Sóknaraðili bendir á að forsendan feli það ennfremur í sér að fyrri skuldari A og síðari skuldari, sóknaraðili, hafi verið sammála um að síðari skuldari skyldi njóta þeirra úrræða sem síðar myndu koma til vegna samningsins. Þrátt fyrir það feli endurreikningurinn einungis í sér endurgreiðslu frá þeim tíma sem hann hafi yfirtekið samninginn. Í 9. mgr. 18. gr. laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu, sbr. 2. gr. laga nr. 151/2010, sé fjallað um hvernig kröfuhafi skuli bera sig að við þá aðstöðu að

ágreiningur sé á milli skuldara, sbr. 7. mgr. 18. gr. laganna, um uppgjör við endurreikning láns. Segi þar að kröfuhafinn skuli greiða hina umdeildu greiðslu inn á geymslureikning þangað til annar aðilinn sanni rétt sinn til hennar m.a. með gildu samkomulagi. Í þessu máli sé ekki um að ræða neinn ágreining, enda hafi skuldararnir verið sammála um að síðari skuldari skyldi njóta allra úrræða vegna samningsins.

Sóknaraðili bendir á að formlegt samþykki varnaraðila fyrir forsendunni hafi ekki verið nauðsynlegt til að hún hefði gildi. Forsendan hafi auk þess öðru fremur haft réttaráhrif gagnvart A og hafi falið sér í sér samkomulag þessara aðila sem hafi gildi í samræmi við 9. mgr. 18. gr. laga nr. 38/2001. Ákvæðið áskilji ekki samþykki fjármálafyrirtækis fyrir slíku samkomulagi.

Sóknaraðili mótmælir því að krafa hans í máli þessu sé tilraun til að hagnast á samningum með óeðlilegum hætti. Ef varnaraðili hefði í raun greitt A fulla endurgreiðslu hefði A hagnast á kostnað sóknaraðila. Þar sem varnaraðili hafi hvorugum aðilanum greitt sé það varnaraðili sem hagnist með óeðlilegum hætti á samningnum.

Sóknaraðili telur samþykki þrotabúsins fyrir forsendunni málinu alfarið óviðkomandi enda hafi samkomulagið og yfirtakan verið framkvæmd áður en félagið hafi orðið gjaldþrota. Bendir sóknaraðili á að það sé staðreynd í máli þessu að skiptastjóri A hafi hvorki gert kröfu um endurgreiðslu úr hendi varnaraðila vegna samningsins né kröfu um riftun eða nokkuð annað af hendi sóknaraðila. Þær staðreyndir séu enn frekari sönnun á því að um sé að ræða gilt samkomulag.

Í samræmi við framangreint geri sóknaraðili aðalkröfu sem feli í sér endurgreiðslu til handa honum vegna ofgreiðslna af samningnum fyrir allan samningstímann að frádreginni þeirri upphæð sem hann hafi þegar fengið greidda, þ.e. $3.073.175 - 839.930 = 2.233.245$ kr.

Til stuðnings varakröfu sinni vísar sóknaraðili til þess að endurútreikningur varnaraðila gangi út frá því að sóknaraðili hafi yfirtekið samning að fjárhæð kr. 5.251.530 sem sé jafnvirði þeirra erlendu mynta sem lánið hafi verið ólöglega tengt við á yfirtökudegi. Sóknaraðili telur ólöglegt og ósanngjarnt að leggja hinn ólöglega höfuðstól til grundvallar endurreikningnum. Varakrafa sóknaraðila sé byggð á því að það sé í anda laga nr. 151/2010 og í fullu samræmi við tilgang þeirra og í samræmi við sanngirni og eðlilega viðskiptahætti að endurreikningurinn sé framkvæmdur á þann hátt að hann fái raunverulegt tjón sitt bætt. Varakrafa sóknaraðila feli því í sér endurreikning sem leggi til grundvallar að með skuldskeytingunni hafi hann yfirtekið samning að fjárhæð kr. 3.263.556 en það sé upphæð samningsins á yfirtökudegi miðað við að hann sé endurreiknaður í samræmi við lög nr. 151/2010. Frá þeirri tölu dragist sú upphæð sem sóknaraðili hafi þegar fengið greidda, þ.e. $3.044.702 - 839.930 = 2.204.772$ kr.

Þrautavarakrafa sóknaraðila byggir á sömu sjónarmiðum og ofangreind aðalkrafa og felur í sér endurgreiðslu sem nemur þeirri fjárhæð sem fyrri skuldara myndi hafa verið reiknuð í samræmi við endurútreikning varnaraðila.

Almennt telur sóknaraðili einsýnt að tjón hans vegna hinna ólögsmætu skilmála samningsins sé mun meira en upphæð þeirrar endurgreiðslu sem honum hafi verið greidd. Að teknu tilliti til þeirra aðstæðna sem knúið hafi sóknaraðila til að yfirtaka samninginn sé rangt og ósanngjarnt að leggja svo háan höfuðstól til grundvallar sem varnaraðili hafi gert. Endurreikningurinn sé gerður á grundvelli 7. mgr. 18. gr. laga nr.

38/2001 um vexti og verðtryggingu eins og sóknaraðili hafi yfirtekið samninginn í viðskiptalegum tilgangi. Alrangt sé að halda því fram að svo hafi verið. Sóknaraðili hafi verið ábyrgðarmaður á samningnum og þar sem varnaraðili hafi neitað að heimila yfirtöku samningsins á sanngjörnu verði hafi hann verið nauðbeygður til að taka samninginn yfir miðað við hina ólöglegu stöðu samningsins. Einsýnt sé jafnframt að verðmæti bifreiðarinnar hafi verið langt undir stöðu lánsins sem sóknaraðili hafi neyðst til að yfirtaka og því fráleitt að um eðlilegan fjárfestingarkost hafi getað verið um að ræða. Það sé ótvírætt í anda laga nr. 151/2010 að sóknaraðili fái tjón sitt bætt að fullu. Í athugasemd við 2. gr. frumvarps til laga nr. 151/2010 um núverandi 7. mgr. 18. gr. laga nr. 38/2001 segi að gera skuli upp við þann aðila sem orðið hafi fyrir tjóni og einnig að regla ákvæðisins miði að því að leiðréttingar skili sér á réttan stað í anda sanngirni og eðlilegra viðskiptahátta. Þá sé í 8. mgr. 18. gr. laganna að finna þá reglu að þegar lán hafi fallið á ábyrgðarmann skuli kröfuhafi láta greiðslur til hans ganga fyrir kröfum til skuldans. Það sé til merkis um að lögunum sé ætlað að vernda ábyrgðarmenn fyrir því að taka á sig tjón líkt og sóknaraðili hafi gert í þessu tilviki.

Sóknaraðili bendir á að þar sem varnaraðili hafi krafist þess að sóknaraðili tæki á sig hina ólöglegu stöðu lánsins hafi sóknaraðili verið nauðbeygður að taka á sig fyrrnefnt tjón. Tjónið hafi í raun verið það sama hvort sem gjaldfallinn samningurinn hefði fallið á hann sem ábyrgðarmann eða hann hafi þurft að taka hann yfir með hinum ósanngjörnu skilmálum. Ákvæði 8. mgr. 18. gr. laga nr. 38/2001 feli í sér skyldu fjármálafyrirtækis til að bæta tjón samkvæmt fyrra tilvikinu. Þær aðstæður sem hafi leitt til þess að sóknaraðili tók samninginn yfir séu mun líkari þeirri aðstöðu að samningurinn hafi fallið á hann sem ábyrgðarmann heldur en að hann hafi yfirtekið samninginn í eðlilegum viðskiptalegum tilgangi. Því leiði sanngirnirök og tilgangur laganna enn frekar til þess að hann eigi að fá tjón sitt bætt á grundvelli þeirra. Vel megi vera að ákvæði laganna hvað þetta varði séu illa úr garði gerð en um það verði ekki deilt að lögunum sé ætlað að tryggja þeim sem í raun og veru verði fyrir tjóni bætur fyrir slíkt tjón í samræmi við sanngirni og eðlilega viðskiptahætti.

Sóknaraðili telur að það að hann þurfi að bera það tjón sem hann hafi orðið fyrir feli í sér ósanngirni í skilningi íslensks réttar. Samkvæmt 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggæringa megi víkja samningi til hliðar í heild eða að hluta, eða breyta ef það yrði talið ósanngjarnt eða andstætt góðri viðskiptavenju að bera hann fyrir sig. Við mat á því hvort samningur teljist ósanngjarn beri að líta til atvika við samningsgerðina, atvika sem síðar komu til og stöðu samningsaðilja. Telja megi víst að þau atvik sem leitt hafi til yfirtöku sóknaraðila á samningnum feli í sér slíka ósanngirni að yfirtökunni megi víkja til hliðar eða breyta á grundvelli þessa ákvæðis auk þess að varnaraðili hafi augljóslega verið sá aðili sem hafi haft yfirburði við samningsgerðina. Samningalögin sem og lög nr. 121/1994 um neytendalán feli í sér ríka neytendavernd og einnig séu lög nr. 151/2010 að verulegu leyti byggð á sjónarmiðum um neytendavernd. Sóknaraðili sé neytandi í skilningi þessara laga og njóti réttinda sem slíkur gagnvart varnaraðila. Vísar sóknaraðili til 3. mgr. 36. gr. c laga nr. 7/1936. Að öllu framangreindu virtu megi vera ljóst að yfirtakan á samningnum megi teljast ósanngjörn í skilningi íslensks réttar og að sóknaraðili eigi rétt á að fá tjón sitt bætt að fullu.

Sóknaraðili bendir á að dómur Hæstaréttar í máli nr. 113/2012 styðji aðalkröfu hans. Í máli því hafi komið fram í forsendum dóms Hæstaréttar að þar sem skuldari hafi ekki gert fyrirvara um að hann skyldi njóta réttinda sem fyrri skuldari myndi annars gera hefði skuldskeytingin ekki fært honum slíkan rétt. Sóknaraðili hafi gert

slíkan fyrirvara. Samkvæmt gagnályktun eigi sóknaraðili því rétt á fullri endurgreiðslu í samræmi við forsendur Hæstaréttar.

Sóknaraðili telur sig hafa heimildir fyrir því að varnaraðili hafi ekki greitt fyrri skuldara í samræmi við þann endurreikning sem varnaraðili hafi framkvæmt. Ef varnaraðili verði ekki við kröfu sóknaraðila sé ljóst að varnaraðili muni halda fénu fyrir sig og hagnast óeðlilega á samningnum. Auk þess að fela í sér ósanngirni og vera í andstöðu við heilbrigða viðskiptahætti megi leiða að því líkum að þessi háttsemi kunni að vera brot á meginreglu kröfuréttar um ólögmæta auðgun.

Sóknaraðili bendir á að upphafsdagur umkrafinna dráttarvaxta taki mið af greiðsludegi endurreiknings frá varnaraðila til sóknaraðila 8 apríl 2011.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að kröfum sóknaraðila verði hafnað. Varnaraðili bendir á að hann hafi aldrei samþykkt þær forsendur sem sóknaraðili hafi sett fram í erindi sínu fyrir yfirtöku samningsins. Varnaraðili hafi aftur á móti sett það sem skilyrði fyrir yfirtöku samningsins að vanskil yrðu greidd og samningurinn yrði tekinn yfir miðað við stöðu hans á yfirtökudegi. Varnaraðili hafi síðan gert samkomulag við fyrri leigutaka um að bæta vangreiddum leigugreiðslum við höfuðstól samningsins og lengja hann um ár. Hafi sóknaraðili óskað eftir að fá að taka samninginn yfir í kjölfarið og hafi yfirtakan farið fram þann 16. mars 2009 án frekari fyrirvara. Þremur dögum síðar hafi bú A verið tekið til gjaldþrotaskipta.

Gegn aðalkröfu sóknaraðila vísar varnaraðili til þess að ekki hafi komist á samkomulag um fyrirvara sóknaraðila í tölvupósti, dags. 27. janúar 2009, enda sé hvergi að finna samþykki varnaraðila þess efnis. Verði hins vegar komist að þeirri niðurstöðu að umræddur fyrirvari hafi verið í gildi mótmælir varnaraðili því að hann feli í sér samkomulag sem veiti sóknaraðila rétt til að hagnast með óeðlilegum hætti á yfirtöku samningsins á kostnað fyrri leigutaka. Við yfirtöku samningsins hafi orðið til ný skuldbinding og nýtt samningssamband. Geti því krafa sóknaraðila um endurgreiðslu eingöngu tekið mið af þeim tíma sem hann sé aðili samningsins. Telji varnaraðili að um sé að ræða samkomulagsatriði milli sóknaraðila og fyrri leigutaka og hafi varnaraðila ekki verið heimilt að greiða sóknaraðila meintar ofgreiðslur af samningnum sem hafi átt sér stað fyrir yfirtöku samningsins og engin heimild hafi legið fyrir frá þrotabúi A ehf. þess efnis. Þess megi enn fremur geta að ef komist yrði að þeirri niðurstöðu að fyrrum forsvarsmaður A ehf. sem sé jafnframt sóknaraðili þessa máls hefði með fyrrgreindum tölvupósti veitt samþykki sitt fyrir slíkri ívilnun á kostnað félagsins þá væri hugsanlega um riftanlega ráðstöfun að ræða í skilningi skiptaréttar.

Varnaraðili vísar til þess að hann hafi framkvæmt endurútreikninga samningsins í samræmi við ákvæði laga nr. 151/2010. Varnaraðili sé fjármálafyrirtæki sem starfi á grundvelli starfsleyfis frá Fjármálaeftirlitinu og gildandi laga á hverjum tíma. Löggjafinn hafi sett ákveðnar verklagsreglur um það hvernig haga bæri endurútreikningi gengistryggðra lána og eðli málsins samkvæmt hafi varnaraðili farið að þeim lögum. Endurútreikningur varnaraðila sé jafnframt í samræmi við dóm Hæstaréttar nr. 113/2010. Af dóminum megi greina að endurútreikningar varnaraðila séu í fullu samræmi við gildandi rétt og beri varnaraðili ekki ábyrgð á atvikum sem varði samkomulag milli fyrri leigutaka og sóknaraðila þessa máls.

Gegn varakröfu sóknaraðila bendir varnaraðili á að sóknaraðili láti hjá líða að rökstyðja kröfu sína að öðru leyti en að ólöglegt og ósanngjarnt hafi verið að leggja hinn meinta ólöglega höfuðstól til grundvallar endurútreikningi á samningnum. Sé því óljóst á hvaða grundvelli hún sé byggð. Varnaraðili vill benda á að sóknaraðili hafi sjálfur haft frumkvæði að umræddri yfirtöku. Varnaraðili hafi áður beint því að sóknaraðila sem fyrrum forsvarsmanni A ehf. að skila umræddri bifreið og hefði virði bifreiðarinnar þá komið til frádráttar eftirstöðvum samningsins auk þess sem benda megi á að sjálfskuldarábyrgðaraðili njóti sömu réttinda til greiðslu samkvæmt endurútreikningum, sýni hann fram á rétt sinn, sbr. 8. mgr. 18. gr. laga nr. 38/2001. Sá réttur sjálfskuldarábyrgðaraðila nái því aðeins til þeirra greiðslna sem hann geti sýnt fram á að hafa reitt sjálfur af hendi vegna samningsins en ekki greiðslna sem leigutaki hafi áður reitt af hendi. Sóknaraðili haldi því fram að umrætt ákvæði sé til merkis um að lögunum sé ætlað að vernda ábyrgðarmenn fyrir því að taka á sig tjón líkt og sóknaraðili telji sig hafa orðið fyrir. Varnaraðili bendir á að við yfirtöku á samningnum hafi sóknaraðili ekki verið lengur sjálfskuldarábyrgðaraðili samningsins heldur leigutaki og hafi greiðslur hans af samningnum þegar verið endurreiknaðar í samræmi við ákvæði laganna og hafi hann fengið tjón sitt bætt samkvæmt því.

Bendir varnaraðili á að sóknaraðili hafi sjálfur samþykkt að gangast í sjálfskuldarábyrgð fyrir bifreiðinni og hafi vitað hvaða áhættu hann hafi verið að undirgangast með því, enda eigandi og forsvarsmaður A ehf, leigutaka samkvæmt samningnum. Sóknaraðili hafi því stofnað til ábyrgðarinnar í þágu síns eigin atvinnurekstrar og hafi haft af því fjárhagslegan ávinning sem hafi m.a. falist í afnotum af umræddri bifreið. Varnaraðili geti ekki borið ábyrgð á meðvituðum og upplýstum ákvörðunum sóknaraðila í þessum efnum. Varnaraðili hafi óskað eftir því við sóknaraðila að hann hefði milligöngu um afhendingu bifreiðarinnar en gegn eindreginni ósk sóknaraðila hafi varnaraðili samþykkt yfirtöku hans á samningnum. Varnaraðili hafi sett það sem skýrt skilyrði að samningurinn yrði yfirtekinn miðað við stöðu hans á þeim tíma sem yfirtakan hafi farið fram. Á yfirtökuskjali samningsins hafi verið tilgreindar fjárhæðir eftirstöðva samningsins eins og þær hafi verið 16. mars 2009. Með undirritun skjalsins hafi sóknaraðili skuldbundið sig til að greiða skuld að þeirri fjárhæð sem tilgreind hafi verið í skjalinu. Á þeim tíma hafi því orðið til ný skuldbinding á milli varnaraðila og sóknaraðila í samræmi við efni skjalsins. Vísar varnaraðili til fyrrgreinds dóms Hæstaréttar í máli nr. 113/2010, þar sem segi að skuldari geti aðeins gert kröfu um lækkun höfuðstóls ef höfuðstóll láns hans hafi hækkað vegna gengisbreytinga á eignarhaldstímanum.

Varnaraðili vísar til þess að hann hafi ekki haft sérstaka hagsmuni af því að leyfa umrædda yfirtöku. Varnaraðili hafi þegar verið búinn að rifta samningnum og ef til yfirtökunnar hefði ekki komið hefði varnaraðili fengið bifreiðina afhenta og gengið á sjálfskuldarábyrgðina fyrir eftirstöðvum samningsins. Hafi varnaraðili því eingöngu verið að koma til móts við óskir sóknaraðila hvað yfirtökuna varði. Af þessum sökum mótmælir varnaraðili því harðlega að sóknaraðili hafi verið nauðbeygður til að yfirtaka samninginn með þessum hætti.

Til nánari rökstuðnings vísar varnaraðili jafnframt til ofangreindra málsástæðna gegn aðalkröfu sóknaraðila.

Varnaraðili sér ekki að hvaða leyti það hafði verið ósanngjarnt og enn síður ólöglegt að leggja höfuðstól yfirtökusamningsins til grundvallar á endurútreikningi til sóknaraðila, enda hafi verið stofnað til samningsins að frumkvæði sóknaraðila sjálfs og endurútreikningur framkvæmdur í samræmi við ákvæði laga.

Gegn þrautavarakröfu sóknaraðila bendir varnaraðili á að sóknaraðili hafi þegar fengið bætt það tjón sem hann hafi orði fyrir vegna samningsins. Í því samhengi vísar varnaraðili til þess að gera verði greinarmun á milli sóknaraðila og fyrri leigutaka samningsins sem hafi verið sjálfstæður lögaðili og bendir á fyrrgreindar málsástæður sínar gegn aðal- og varakröfu sóknaraðila því til stuðnings.

Verði kröfur sóknaraðila af einhverjum ástæðum teknar til greina að einhverju eða öllu leyti mótmælir varnaraðili þeim útreikningum sem sóknaraðili leggi fram til grundvallar kröfum sínum. Forsendur og sundurliðun útreikninganna liggi ekki fyrir og því sé ekki ljóst á hvaða grundvelli útreikningarnir séu byggðir.

V.

Niðurstaða.

Ágreiningur aðila lýtur að endurútreikningi bílasamnings nr. X, sem gerður var upphaflega á milli varnaraðila sem leigusala og A ehf. sem leigutaka. Þann 16. mars 2009 tók sóknaraðili yfir réttindi og skyldur fyrri leigutaka á grundvelli samningsins, sem hélst að öðru leyti óbreyttur. Eftirstöðvar samningsins voru þá kr. 5.251.530.

Í 7. mgr. 18. gr. laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu kemur fram að nú hafi einu sinni eða oftar, orðið aðila- eða skuldaraskipti að lánessamningi þar sem um sé að ræða ólögmetta vexti og/eða verðtryggingu. Skuli þá hver skuldara eiga sjálfstæðan rétt gagnvart kröfuhafa til leiðréttingar á greiðslum þeim sem þeir inntu af hendi vegna lánsins, svo og rétt eða skyldu til leiðréttingar vegna breytinga á höfuðstól lánsins vegna áhrifa gengistryggingar. Réttindi og skyldur hvers og eins aðila skuli miðast við þann tíma sem viðkomandi var skuldari lánessamnings. Sé aðili ekki lengur skuldari láns skuli mismunur vegna greiðslna og leiðrétting höfuðstóls vegna ólögmettrar verðtryggingar koma til sérstaks uppgjörs. Sé aðili enn skuldari skuli mismunur greiðsla færður á höfuðstól láns eða dreginn frá honum. Samkvæmt 8. mgr. 18. gr. á ákvæði 18. gr. um greiðslur úr hendi skuldara, eftir því sem við á, við um greiðslur sem inntar hafa verið af hendi af öðrum aðilum fyrir skuldara, sem og ábyrgðarmönnum fjárskuldbindinga, og jafnframt greiðslur sem kröfuhafi hefur fengið vegna fullnustugerða. Sanni ábyrgðarmaður eða veðeigandi rétt sinn skulu greiðslur til þeirra ganga fyrir öðrum greiðslum til skuldara við uppgjör skv. 6. og 7. mgr. Þá kemur fram í 9. mgr. 18. gr. að ef ágreiningur um rétt til greiðslu rísi innbyrðis á milli skuldara skv. 7. mgr. eða skuldara og þriðja manns skv. 8. mgr. skuli kröfuhafi greiða uppgjörsfjárhæð inn á geymslureikning í samræmi við ákvæði laga nr. 9/1978 með þeim skilmálum að deiluaðilar sanni rétt sinn til greiðslunnar með gildu samkomulagi eða að fullnaðardómur hafi gengið um ágreining þeirra.

Sóknaraðili krefst þess aðallega að varnaraðili greiði sóknaraðila kr. 2.233.245 ásamt dráttarvöxtum skv. 1. mgr. 6. gr. laga nr. 38/2001 frá 8. apríl 2011 til greiðsludags. Byggir krafan á því að sóknaraðili kveðst hafa gert það að forsendu fyrir yfirtöku samningsins að um samninginn skyldu gilda sömu ákvæði eins og um eldri samninga væri að ræða. Öll greiðsluaðlögun eða önnur úrræði sem boðin kynnu að verða vegna áhrifa bankahrunsins skyldu gilda um samninginn, sbr. tölvupóst dags. 27. janúar 2009.

Í samningi sóknaraðila um yfirtöku umrædds bílasamnings var ekki mælt fyrir um framangreinda forsendu sóknaraðila fyrir yfirtökunni. Liggur ekki fyrir að fyrri leigutaki, A ehf., hafi samþykkt forsenduna. Verður því ekki á forsendunni byggt í máli þessu, enda ekki á færi aðila þess að ráðstafa hagsmunum þessa fyrri leigutaka. Færði yfirtakan hinum nýja skuldara ekki í hendur réttindi sem upphaflegur skuldari átti eða kynni að eignast á hendur kröfuhafa vegna ofgreiðslna sem tengdust ólögumætri gengistryggingu lánsins og áttu sér stað fyrir yfirtöku bílasamningsins.

Ákvæði 7. mgr. 18. gr. laga nr. 38/2001 felur í sér reglu varðandi uppgjör lánsamninga þar sem fleiri en einn hafa verið skuldari að láni með ólögumætum vaxta- og verðtryggingarákvæðum. Miðar reglan eins og áður er fram komið að því að sá skuldari sem orðið hefur fyrir tjóni fái það bætt beint úr hendi lánveitanda. Af því fyrirkomulagi leiðir að skuldari sem hefur yfirtekið lán með ólögumætri gengistryggingu getur því aðeins gert kröfu um endurgreiðslu eða lækkun höfuðstóls að hann hafi á eignarhaldstíma sínum ofgreitt afborganir eða höfuðstóll láns hans hafi hækkað vegna gengisbreytinga. Samkvæmt því verður ekki hjá því komist að hafna aðalkröfu sóknaraðila, sbr. dómur Hæstaréttar í máli nr. 113/2012.

Sóknaraðili krefst þess til vara að varnaraðili greiði sóknaraðila kr. 2.204.772 ásamt dráttarvöxtum skv. 1. mgr. 6. gr. laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu. Byggir krafan á því að endurútreikningur varnaraðila gangi út frá því að sóknaraðili hafi yfirtekið samning að fjárhæð kr. 5.251.530 sem sé jafnvirði þeirra erlendu mynta sem lánið hafi verið ólöglega tengt við á yfirtökudegi. Sóknaraðili telur ólöglegt og ósanngjarnt að leggja hinn ólöglega höfuðstóll til grundvallar endurreikningnum. Telur sóknaraðili að miða eigi við að höfuðstóll lánsins við yfirtökuna hafi verið kr. 3.073.175.

Ekki verður fallist á kröfur sóknaraðila á þeim grundvelli að eftirstöðvar samningsins hafi verið kr. 3.073.175 við yfirtökuna. Lýtur umrædd röksemd að uppgjóri milli skuldara samningsins, þ.e. sóknaraðila og A ehf., en ekki að varnaraðila, sbr. úrskurð úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki nr. 87/2012. Verður því ekki hjá því komist að hafna varakröfu sóknaraðila.

Sóknaraðili krefst þess til þrautavara að varnaraðili greiði sóknaraðila kr. 1.987.974 ásamt dráttarvöxtum skv. 1. mgr. 6. gr. laga nr. 38/2001. Krafa sóknaraðila byggir á sömu sjónarmiðum og aðalkrafan og felur í sér endurgreiðslu sem nemur þeirri upphæð sem fyrri skuldara myndi vera reiknuð í samræmi við endurútreikning varnaraðila.

Ekki verður hjá því komist að hafna þrautavarakröfu sóknaraðila, með sömu rökum og greinir vegna aðalkröfu og vísast til umfjöllunar þar um.

Sóknaraðili krefst þess til þrautþrautavara að viðurkennd verði skylda varnaraðila til að endurgreiða sóknaraðila að fullu það tjón sem hann varð fyrir vegna ólögumæts bílasamnings nr. X. Einnig að endurgreiðsla sé úrskurðuð að álitum. Sóknaraðili telur einsýnt að tjón hans vegna hinna ólögumætu skilmála samningsins sé mun meira en upphæð þeirrar endurgreiðslu sem honum hafi verið greidd. Vísar sóknaraðili til þess að fyrri skuldari hafi greitt alls kr. 2.039.846 á samningstíma og að sóknaraðili hafi greitt kr. 6.541.159 á samningstíma. Samtals hafi því greiðslur til varnaraðila verið kr. 8.581.005 á samningstíma en endurgreiðsla varnaraðila hafi verið kr. 839.930. Sóknaraðili telur að teknu tilliti til þeirra aðstæðna sem hafi knúið hann til að yfirtaka samninginn sé rangt og ósanngjarnt að leggja svo háan höfuðstóll

til grundvallar sem varnaraðili hafi gert. Bendir sóknaraðili á að hann hafi verið nauðbeygður til að taka samninginn yfir miðað við hina ólöglegu stöðu samningsins.

Samkvæmt gögnum þeim sem fyrir liggja í málinu var sóknaraðili ekki nauðbeygður til að taka yfir bílasamning nr. X. Þvert á móti óskaði sóknaraðili eftir því að taka samninginn yfir og varnaraðili samþykkti það, sbr. yfirtaka umrædds bílasamnings, dags. 16. mars 2009. Þá hefur sóknaraðili ekki sannað að tjón hans hafi verið meira en endurútreikningur kveður á um. Verður því ekki hjá því komist að hafna þrautþrautavarakröfu sóknaraðila, sbr. einnig framangreindar röksemdir varðandi aðrar kröfur sóknaraðila, enda endurútreikningur varnaraðila í samræmi við lög nr. 151/2010.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Öllum kröfum sóknaraðila, M, á hendur varnaraðila, F, er hafnað.

Reykjavík, 7. desember 2012.

Haukur Guðmundsson

Geir Arnar Marelsson

Jóhann Tómas Sigurðsson

Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Guðlaug B. Ólafsdóttir